

Μυρτώ Δραγώνα-Μονάχου
Ομότιμη Καθηγήτρια Φιλοσοφίας
ΕΚΠΑ

Η έξις στην ηθική φιλοσοφία του Αριστοτέλη

Περίληψη: Αφετηρία της διερεύνησης του όρου *έξις* στην ηθική φιλοσοφία του Αριστοτέλη αποτέλεσε η πρόσκληση θεραπόντων της φιλοσοφίας από το Αριστοτέλειο Κολλέγιο της Θεσσαλονίκης να συμμετάσχουν στον παγκόσμιο εορτασμό του κορυφαίου φιλοσόφου για τη συμπλήρωση 2.400 χρόνων από τη γέννησή του με ένα δοκίμιο 2-3 σελίδων στο θέμα «**Η έξις στην ηθική φιλοσοφία του Αριστοτέλη**», με την προοπτική της έκδοσης ενός βιβλίου-αφιερώματος στον φιλόσοφο.

Επειδή έκρινα ότι μια ενδελεχής ανάπτυξη του όρου αυτού θα ήταν αποφασιστική για την εκτίμηση των ποικίλων μεταφράσεων που έχει επιδεχθεί ο όρος από ξενόγλωσσους ειδικούς και έχοντας ήδη αποστείλει τη συμμετοχή μου, ένοιωθα ότι το πολυδιάστατο του όρου αυτού ασφυκτιούσε στις 3 έστω σελίδες της διαπραγμάτευσής του στον υπό δημοσίευση τόμο. Καίτοι απροετοίμαστη για πληρέστερη εξέταση του θέματος, δέχτηκα πριν λίγες μέρες, την πρόσκληση της Ε.Φ.Ε. να μιλήσω την 10 Νοεμβρίου και με ανακούφισε η αποδοχή του Συμβουλίου να αναπτύξω κάπως ευρύτερα το θέμα αυτό, όσο βέβαια επιτρέπει το μικρό για τη σπουδαιότητά του διάστημα για μια πληρέστερη ανάλυση.

Ξεκινώ λοιπόν την διαπραγμάτευσή μου της έννοιας *έξεως* από την πρώτη ίσως εμφάνισή της στους *Αφορισμούς* του Ιπποκράτη μαζί με τους όρους *ευεξία* και *καχεξία*, έχοντας αλλού τονίσει τον ευρύτερο ρόλο της ιατρικής αναλογίας στην αριστοτελική ηθική. Πριν περάσω σε πλήρη και συνεπή χρήση του όρου *έξις* στην αριστοτελική ηθική φιλοσοφία, συζητώ την πολυσημία της στα έργα *Τα μετά τα Φυσικά 1022b* και *Κατηγορίαι 8b27-9a13*. Με δεδομένο ότι στα *Ηθικά Νικομάχεια* ο όρος *έξις* απαντά περίπου 46 φορές, συζητώ κυρίως το νόημά του στο γνωστό ορισμό της *ηθικής αρετής* (1106b 35-1107a2) ως *έξεως προαιρετικής* και της *φρονήσεως* (1140b 5-6) ως *έξεως αληθούς*. Στα *Ηθικά Νικομάχεια* γίνεται επίσης λόγος για την *ευεξία* και αυτό συνηγορεί για την προέλευση της σχετικής ορολογίας από την ιατρική τέχνη. Στα *Ηθικά Ευδήμεια* η αρετή ορίζεται ως «*η βελτίστη διάθεσις ή έξις ή δύναμις*» (1218b39) με την παρατήρηση ότι «*της βελτίονος δη έξεως έστω βέλτιον το έργον*» (1219a6-7).

Σημειώνω ότι την διάλεξη αυτή την εννοώ ως πεδίο συζήτησης, ως είδος «στρογγυλού τραπέζιου».